

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

1. Σταμάτης Μπουσές, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας – Παπυρολογίας, ΔΠΘ
2. Ζήσης Μελισσάκης, Διευθυντής Ερευνών, ΕΙΕ

• ΓΕΝΙΚΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Εισαγωγή στην Ελληνική Παλαιογραφία		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. αναγράψτε τις συνολικές ώρες διδασκαλίας και πιστωτικών μονάδων</i>	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Ώρες Διδασκαλίας (Δια ζώσης ή Σύγχρονη Εκπαίδευση)*	12	4	
Ώρες Παρακολούθησης Ασύγχρονου Εκπαιδευτικού Υλικού (παρακολούθηση υλικού και ώρες ατομικής μελέτης και προετοιμασίας)	52		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		

• ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα της θεματικής ενότητας μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, οι εκπαιδευόμενοι/ες αναμένεται να είναι σε θέση να:

- **ορίζουν και περιγράφουν** τις κύριες έννοιες και τα βασικά στοιχεία της παλαιογραφικής επιστήμης, τις πρώτες γραπτές μορφές της ελληνικής γλώσσας, τα είδη και τις μορφές τους, το πέρασμα από τη μεγαλογράμμη στη μικρογράμμη γραφή, τα εργαστήρια παραγωγής γραπτών κειμένων.
- **διαφοροποιούν και κατηγοριοποιούν** τις μορφές και τις φάσεις εξέλιξης της ελληνικής γραφής, αναγνωρίζοντας τα ιδιαίτερα παλαιογραφικά και κωδικολογικά γνωρίσματα κάθε περιόδου.
- **εξηγούν** τις ιστορικές, υλικές και τεχνολογικές συνθήκες που επηρέασαν τη διαμόρφωση των γραφών και την παραγωγή χειρογράφων.
- **εφαρμόζουν** τεχνικές ανάγνωσης, περιγραφής και τεκμηρίωσης ελληνικών χειρογράφων, αξιοποιώντας τόσο παραδοσιακές όσο και ψηφιακές μεθόδους.
- **αναλύουν** παλαιογραφικά δείγματα, συγκρίνοντας γραφές, ύλες και στυλ, και εξάγοντας συμπεράσματα για τη χρονολόγηση και προέλευση των κωδίκων.
- **αιτιολογούν και τεκμηριώνουν** τις ερευνητικές τους επιλογές, αναπτύσσοντας επιστημονικά τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία σε προφορικό ή γραπτό λόγο.
- **κρίνουν και προσεγγίζουν κριτικά** τα παλαιογραφικά και φιλολογικά δεδομένα, αναγνωρίζοντας τη σημασία τους για τη μελέτη της ιστορίας, της ταυτότητας και της πολιτισμικής συνέχειας του ελληνισμού.

Γενικές Ικανότητες

Σημειώστε γενικές ικανότητες που αποκτά ο εκπαιδευόμενος σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις Λήψη αποφάσεων Αυτόνομη εργασία Ομαδική εργασία Εργασία σε διεθνές περιβάλλον Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών	Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης
--	--

• ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεματικές Ενότητες / Υποενότητες Προγράμματος 1. Εισαγωγικά 2. Μεγαλογράμματα γραφές 3. Από τη μεγαλογράμματη στη μικρογράμματη 4. Γραφείς και scriptoria

• ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.	Εξ αποστάσεως (σύγχρονη και ασύγχρονη), διά ζώσης εργαστήρια
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους εκπαιδευόμενους	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ PPT ΔΙΑΘΕΣΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ E-CLASS ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ E-MAIL
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους εκπαιδευόμενους.	Η τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται μέσω γραπτής εργασίας που περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου, οι οποίες ελέγχουν την κατανόηση των βασικών εννοιών της ελληνικής παλαιογραφίας και την ικανότητα εφαρμογής τους στην ανάγνωση και ανάλυση χειρογράφων. Καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος υλοποιούνται ασκήσεις και δραστηριότητες διαμορφωτικής αξιολόγησης. Η διαδικασία συνδέεται άμεσα με τα μαθησιακά αποτελέσματα και τη διδακτική μεθοδολογία, ενώ σε περίπτωση μη επιτυχούς αξιολόγησης προβλέπεται επαναληπτική εξέταση εντός μηνός. Εργαλεία αξιολόγησης: τεστ γνώσεων, ασκήσεις αναγνώρισης και ανατροφοδότηση διδασκόντων.

• ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- C.M. Briquet, <i>Les Filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600</i>, Leipzig 1923 A. Dain, <i>Les manuscrits</i>, Paris 1949· 2196⁴· 3197⁵ R. Devreesse, <i>Introduction à l' étude des manuscrits grecs</i>, Paris 1954

- E. Gamillscheg-D. Harlfinger, *Repertorium der griechischen Kopisten, 800-1600*, τ. 1-3, Vienna 1981-1997
- D. Harlfinger, *Griechische Kodikologie und Textüberlieferung*, Darmstadt 1980
- H. Hunger, „Griechische Paläographie“, στο H. Hunger-O. Stegmüller-H. Erbse κ.ά. (επιμ.), *Geschichte der Textüberlieferung der antiken und mittelalterlichen Literatur*, τ. 1-2, Zurich 1961-4, 1:72-107
- Ε.Κ. Λίτσας, *Σύντομη εισαγωγή στην ελληνική παλαιογραφία και κωδικολογία*. Τεύχος 2ο : Πίνακες με επιλεγμένα δείγματα γραφής και σχόλια, Θεσσαλονίκη 2001
- E. Mioni, *Εισαγωγή στην Ελληνική παλαιογραφία*, Ν.Μ. Παναγιωτάκης (μτφ.), Αθήνα 1985 = E. Mioni, *Introduzione alla paleografia greca*, Padua 1973 - B. de Montfaucon, *Palaeographia Graeca*, Parisiis 1708; repr. 1970
- L. Perria, *Οι γραφές των ελληνικών χειρογράφων: Εισαγωγή στην ιστορία της ελληνικής βιβλιακής γραφής (4ος αιώνας π.Χ. - 16ος αιώνας μ.Χ.)*, University Studio Press 2019
- W. Schubart, *Griechische Palaeographie*, Μόναχο 1925· 1966 - Α.Τσελίκας, *Δέκα αιώνες ελληνικής γραφής (9ος-19ος αι.)*, Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη 1977
- E.M. Thompson, *Εγχειρίδιον ελληνικής και λατινικής παλαιογραφίας*, Σπ. Λάμπρου (μτφ.), Αθήνα 1903· ανατ. 1973 = E.M. Thompson, *Handbook of Greek and Latin Palaeography*, London-New York 1893; repr. Chicago 1966 / 1980 - B. van Groningen, *Short Manual of Greek Palaeography*, Leiden 1940
- N.G. Wilson-L. Reynolds, *Scribes and scholars: a guide to the transmission of Greek and Latin literature*, Oxford 1974 = Αντιγραφείς και Φιλολόγοι, Ν.Μ. Παναγιωτάκης (μτφ.), Αθήνα 1981
- Edoardo Crisci - Paola Degni (ed.), *La scrittura Greca dall'antichità all'epoca della stampa*, Roma, Carocci Editore, 2015.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

1. Ζήσης Μελισσάκης, Διευθυντής Ερευνών, ΕΙΕ
2. Αγαμέμνων Τσελίκας, Φιλόλογος Παλαιογράφος

• ΓΕΝΙΚΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μαθήματα Ελληνικής Παλαιογραφίας: Η βυζαντινή περίοδος		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. αναγράψτε τις συνολικές ώρες διδασκαλίας και πιστωτικών μονάδων</i>	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Ώρες Διδασκαλίας (Δια ζώσης ή Σύγχρονη Εκπαίδευση)*	12	4	
Ώρες Παρακολούθησης Ασύγχρονου Εκπαιδευτικού Υλικού (παρακολούθηση υλικού και ώρες ατομικής μελέτης και προετοιμασίας)	52		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		

• ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα της θεματικής ενότητας μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, οι εκπαιδευόμενοι/ες αναμένεται να είναι σε θέση να:

- **ορίζουν και περιγράφουν** τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γραφής και των τύπων χειρογράφων κατά τους αιώνες της βυζαντινής αυτοκρατορίας, τους γραφείς, τα κέντρα παραγωγής, τα είδη των χειρογράφων και τα χαρακτηριστικά τους.
- **διαφοροποιούν και κατηγοριοποιούν** τις μορφές και τις φάσεις εξέλιξης της ελληνικής γραφής, αναγνωρίζοντας τα ιδιαίτερα παλαιογραφικά και κωδικολογικά γνωρίσματα κάθε περιόδου.
- **εξηγούν** τις ιστορικές, υλικές και τεχνολογικές συνθήκες που επηρέασαν τη διαμόρφωση των γραφών και την παραγωγή χειρογράφων.
- **εφαρμόζουν** τεχνικές ανάγνωσης, περιγραφής και τεκμηρίωσης ελληνικών χειρογράφων, αξιοποιώντας τόσο παραδοσιακές όσο και ψηφιακές μεθόδους.
- **αναλύουν** παλαιογραφικά δείγματα, συγκρίνοντας γραφές, ύλες και στυλ, και εξάγοντας συμπεράσματα για τη χρονολόγηση και προέλευση των κωδίκων.
- **αιτιολογούν και τεκμηριώνουν** τις ερευνητικές τους επιλογές, αναπτύσσοντας επιστημονικά τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία σε προφορικό ή γραπτό λόγο.
- **κρίνουν και προσεγγίζουν κριτικά** τα παλαιογραφικά και φιλολογικά δεδομένα, αναγνωρίζοντας τη σημασία τους για τη μελέτη της ιστορίας, της ταυτότητας και της πολιτισμικής συνέχειας του ελληνισμού.

Γενικές Ικανότητες

Σημειώστε γενικές ικανότητες που αποκτά ο εκπαιδευόμενος σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις Λήψη αποφάσεων Αυτόνομη εργασία Ομαδική εργασία Εργασία σε διεθνές περιβάλλον Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών	Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης
--	---

• ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεματικές Ενότητες / Υποενότητες Προγράμματος 5. 9ος–10ος αι. 6. 11ος–12ος αι. 7. 12ος–13ος αι. 8. 13ος–14ος αι.

• ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.	Εξ αποστάσεως (σύγχρονη και ασύγχρονη), διά ζώσης εργαστήρια
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους εκπαιδευόμενους	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ PPT ΔΙΑΘΕΣΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ E-CLASS ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ E-MAIL
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμών, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους εκπαιδευόμενους.	Η τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται μέσω γραπτής εργασίας που περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου, οι οποίες ελέγχουν την κατανόηση των βασικών εννοιών της ελληνικής παλαιογραφίας και την ικανότητα εφαρμογής τους στην ανάγνωση και ανάλυση χειρογράφων. Καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος υλοποιούνται ασκήσεις και δραστηριότητες διαμορφωτικής αξιολόγησης. Η διαδικασία συνδέεται άμεσα με τα μαθησιακά αποτελέσματα και τη διδακτική μεθοδολογία, ενώ σε περίπτωση μη επιτυχούς αξιολόγησης προβλέπεται επαναληπτική εξέταση εντός μηνός. Εργαλεία αξιολόγησης: τεστ γνώσεων, ασκήσεις αναγνώρισης και ανατροφοδότηση διδασκόντων.

• ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

• C.M. Briquet, <i>Les Filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600</i>, Leipzig 1923 • A. Dain, <i>Les manuscrits</i>, Paris 1949· 2196⁴· 3197⁵ • R. Devreesse, <i>Introduction à l' étude des manuscrits grecs</i>, Paris 1954 • E. Gamillscheg-D. Harlfinger, <i>Repertorium der griechischen Kopisten, 800-1600</i>, τ. 1-3, Vienna 1981-1997 • D. Harlfinger, <i>Griechische Kodikologie und Textüberlieferung</i>, Darmstadt 1980
--

- H. Hunger, „Griechische Paläographie", στο H. Hunger-O. Stegmüller-H. Erbse κ.ά. (επιμ.), *Geschichte der Textüberlieferung der antiken und mittelalterlichen Literatur*, τ. 1-2, Zurich 1961-4, 1:72-107
- Ε.Κ. Λίτσας, *Σύντομη εισαγωγή στην ελληνική παλαιογραφία και κωδικολογία*. Τεύχος 2ο : Πίνακες με επιλεγμένα δείγματα γραφής και σχόλια, Θεσσαλονίκη 2001
- Ε. Mioni, *Εισαγωγή στην Ελληνική παλαιογραφία*, Ν.Μ. Παναγιωτάκης (μτφ.), Αθήνα 1985 = Ε. Mioni, *Introduzione alla paleografia greca*, Padua 1973 - B. de Montfaucon, *Palaeographia Graeca*, Parisiis 1708; repr. 1970
- L. Perria, *Οι γραφές των ελληνικών χειρογράφων: Εισαγωγή στην ιστορία της ελληνικής βιβλιακής γραφής (4ος αιώνας π.Χ. - 16ος αιώνας μ.Χ.)*, University Studio Press 2019
- W. Schubart, *Griechische Palaeographie*, Μόναχο 1925· 1966 - Α.Τσελίκας, *Δέκα αιώνες ελληνικής γραφής (9ος-19ος αι.)*, Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη 1977
- Ε.Μ. Thompson, *Εγχειρίδιον ελληνικής και λατινικής παλαιογραφίας*, Σπ. Λάμπρου (μτφ.), Αθήνα 1903· ανατ. 1973 = Ε.Μ. Thompson, *Handbook of Greek and Latin Palaeography*, London-New York 1893; repr. Chicago 1966 / 1980 - B. van Groningen, *Short Manual of Greek Palaeography*, Leiden 1940
- N.G. Wilson-L. Reynolds, *Scribes and scholars: a guide to the transmission of Greek and Latin literature*, Oxford 1974 = Αντιγραφείς και Φιλόλογοι, Ν.Μ. Παναγιωτάκης (μτφ.), Αθήνα 1981
- Edoardo Crisci - Paola Degni (ed.), *La scrittura Greca dall'antichità all'epoca della stampa*, Roma, Carocci Editore, 2015

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

1. Σταύρος Γριμάνης, Διευθυντής ΙΠΑ – ΜΙΕΤ

• ΓΕΝΙΚΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ		Μαθήματα Ελληνικής Παλαιογραφίας: Μεταβυζαντινή και Νεώτερη Περίοδος	
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. αναγράψτε τις συνολικές ώρες διδασκαλίας και πιστωτικών μονάδων</i>	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Ώρες Διδασκαλίας (Δια ζώσης ή Σύγχρονη Εκπαίδευση)*	9	3	
Ώρες Παρακολούθησης Ασύγχρονου Εκπαιδευτικού Υλικού (παρακολούθηση υλικού και ώρες ατομικής μελέτης και προετοιμασίας)	39		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		

• ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
<i>Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα της θεματικής ενότητας μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.</i>
Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, οι εκπαιδευόμενοι/ες αναμένεται να είναι σε θέση να:
• ορίζουν και περιγράφουν τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γραφής κατά την περίοδο λίγο πριν την πτώση της βυζαντινής αυτοκρατορίας, τους μεταβυζαντινούς αιώνες και μέχρι τη νεότερη εποχή (19^ο αι.). Θα εξεταστούν τα είδη και τα χαρακτηριστικά των γραφών, σημαντικοί γραφείς και εργαστήρια, τα είδη των χειρογράφων και των κειμένων· • διαφοροποιούν και κατηγοριοποιούν τις μορφές και τις φάσεις εξέλιξης της ελληνικής γραφής, αναγνωρίζοντας τα ιδιαίτερα παλαιογραφικά και κωδικολογικά γνωρίσματα κάθε περιόδου· • εξηγούν τις ιστορικές, υλικές και τεχνολογικές συνθήκες που επηρέασαν τη διαμόρφωση των γραφών και την παραγωγή χειρογράφων· • εφαρμόζουν τεχνικές ανάγνωσης, περιγραφής και τεκμηρίωσης ελληνικών χειρογράφων, αξιοποιώντας τόσο παραδοσιακές όσο και ψηφιακές μεθόδους· • αναλύουν παλαιογραφικά δείγματα, συγκρίνοντας γραφές, ύλες και στυλ, και εξάγοντας συμπεράσματα για τη χρονολόγηση και προέλευση των κωδίκων· • αιτιολογούν και τεκμηριώνουν τις ερευνητικές τους επιλογές, αναπτύσσοντας επιστημονικά τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία σε προφορικό ή γραπτό λόγο· • κρίνουν και προσεγγίζουν κριτικά τα παλαιογραφικά και φιλολογικά δεδομένα, αναγνωρίζοντας τη σημασία τους για τη μελέτη της ιστορίας, της ταυτότητας και της πολιτισμικής συνέχειας του ελληνισμού.

Γενικές Ικανότητες

Σημειώστε γενικές ικανότητες που αποκτά ο εκπαιδευόμενος σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
Λήψη αποφάσεων
Αυτόνομη εργασία

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
Ασκήση κριτικής και αυτοκριτικής

Ομαδική εργασία Εργασία σε διεθνές περιβάλλον Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών	Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

• ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεματικές Ενότητες / Υποενότητες Προγράμματος
9. 15ος–16ος αι.
10. 16ος–17ος αι.
11. 18ος–19ος αι.

• ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.	Εξ αποστάσεως (σύγχρονη και ασύγχρονη), διά ζώσης εργαστήρια
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους εκπαιδευόμενους	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ PPT ΔΙΑΘΕΣΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ E-CLASS ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ E-MAIL
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους εκπαιδευόμενους.	Η τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται μέσω γραπτής εργασίας που περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου, οι οποίες ελέγχουν την κατανόηση των βασικών εννοιών της ελληνικής παλαιογραφίας και την ικανότητα εφαρμογής τους στην ανάγνωση και ανάλυση χειρογράφων. Καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος υλοποιούνται ασκήσεις και δραστηριότητες διαμορφωτικής αξιολόγησης. Η διαδικασία συνδέεται άμεσα με τα μαθησιακά αποτελέσματα και τη διδακτική μεθοδολογία, ενώ σε περίπτωση μη επιτυχούς αξιολόγησης προβλέπεται επαναληπτική εξέταση εντός μηνός. Εργαλεία αξιολόγησης: τεστ γνώσεων, ασκήσεις αναγνώρισης και ανατροφοδότηση διδασκόντων.

• ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

• C.M. Briquet, <i>Les Filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600</i>, Leipzig 1923 • A. Dain, <i>Les manuscrits</i>, Paris 1949· 2196⁴· 3197⁵ • R. Devreesse, <i>Introduction à l' étude des manuscrits grecs</i>, Paris 1954 • E. Gamillscheg-D. Harlfinger, <i>Repertorium der griechischen Kopisten, 800-1600</i>, τ. 1-3, Vienna 1981-1997 • D. Harlfinger, <i>Griechische Kodikologie und Textüberlieferung</i>, Darmstadt 1980 • H. Hunger, „Griechische Paläographie", στο H. Hunger-O. Stegmüller-H. Erbse κ.ά. (επιμ.), <i>Geschichte der Textüberlieferung der antiken und mittelalterlichen Literatur</i>, τ. 1-2, Zurich 1961–4, 1:72–107
--

- Ε.Κ. Λίτσας, *Σύντομη εισαγωγή στην ελληνική παλαιογραφία και κωδικολογία*. Τεύχος 2ο : Πίνακες με επιλεγμένα δείγματα γραφής και σχόλια, Θεσσαλονίκη 2001
- Ε. Mioni, *Εισαγωγή στην Ελληνική παλαιογραφία*, Ν.Μ. Παναγιωτάκης (μτφ.), Αθήνα 1985 = Ε. Mioni, *Introduzione alla paleografia greca*, Padua 1973 - B. de Montfaucon, *Palaeographia Graeca*, Parisiis 1708; repr. 1970
- L. Perria, *Οι γραφές των ελληνικών χειρογράφων: Εισαγωγή στην ιστορία της ελληνικής βιβλιακής γραφής (4ος αιώνας π.Χ. - 16ος αιώνας μ.Χ.)*, University Studio Press 2019
- W. Schubart, *Griechische Palaeographie*, Μόναχο 1925· 1966 - Α.Τσελίκας, *Δέκα αιώνες ελληνικής γραφής (9ος-19ος αι.)*, Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη 1977
- Ε.Μ. Thompson, *Εγχειρίδιον ελληνικής και λατινικής παλαιογραφίας*, Σπ. Λάμπρου (μτφ.), Αθήνα 1903· ανατ. 1973 = Ε.Μ. Thompson, *Handbook of Greek and Latin Palaeography*, London-New York 1893; repr. Chicago 1966 / 1980 - B. van Groningen, *Short Manual of Greek Palaeography*, Leiden 1940
- N.G. Wilson-L. Reynolds, *Scribes and scholars: a guide to the transmission of Greek and Latin literature*, Oxford 1974 = Αντιγραφείς και Φιλολόγοι, Ν.Μ. Παναγιωτάκης (μτφ.), Αθήνα 1981
- Edoardo Crisci / Paola Degni (ed.), *La scrittura Greca dall'antichità all'epoca della stampa*, Roma, Carocci Editore, 2015

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

1. Μαρία Κωνσταντινίδου, Επ. Καθηγήτρια
Πρώιμης Βυζαντινής Φιλολογίας, ΔΠΘ

• ΓΕΝΙΚΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μαθήματα Ελληνικής Παλαιογραφίας: Παλαιογραφία & ψηφιακές εφαρμογές		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. αναγράψτε τις συνολικές ώρες διδασκαλίας και πιστωτικών μονάδων</i>	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Ώρες Διδασκαλίας (Δια ζώσης ή Σύγχρονη Εκπαίδευση)*	9	3	
Ώρες Παρακολούθησης Ασύγχρονου Εκπαιδευτικού Υλικού (παρακολούθηση υλικού και ώρες ατομικής μελέτης και προετοιμασίας)	39		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		

• ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα <i>Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα της θεματικής ενότητας μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.</i>	
Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, οι εκπαιδευόμενοι/ες αναμένεται να είναι σε θέση να: • ορίζουν και περιγράφουν βασικές μεθόδους εφαρμογών των ψηφιακών επιστημών στην επιστήμη της παλαιογραφίας. • επιλύουν προβλήματα ταυτοποίησης και ερμηνείας χειρογράφων με χρήση εργαλείων ψηφιακής ανάλυσης, βάσεων δεδομένων και προτύπων σήμανσης (TEI/XML). • προτείνουν νέες μεθόδους προσέγγισης της ελληνικής γραφής στο πλαίσιο των Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών και της διαχείρισης πολιτισμικής κληρονομιάς.	
Γενικές Ικανότητες <i>Σημειώστε γενικές ικανότητες που αποκτά ο εκπαιδευόμενος σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:</i>	
<i>Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών</i> <i>Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις</i> <i>Λήψη αποφάσεων</i> <i>Αυτόνομη εργασία</i> <i>Ομαδική εργασία</i> <i>Εργασία σε διεθνές περιβάλλον</i> <i>Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον</i> <i>Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών</i>	<i>Σχεδιασμός και διαχείριση έργων</i> <i>Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα</i> <i>Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον</i> <i>Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου</i> <i>Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής</i> <i>Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης</i>

• ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεματικές Ενότητες / Υποενότητες Προγράμματος

12. Παλαιογραφία & ψηφιακές εφαρμογές I
13. Παλαιογραφία & ψηφιακές εφαρμογές II

14. Παλαιογραφία & ψηφιακές εφαρμογές III

• ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.	Εξ αποστάσεως (σύγχρονη και ασύγχρονη), διά ζώσης εργαστήρια
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους εκπαιδευόμενους	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ PPT ΔΙΑΘΕΣΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ E-CLASS ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ E-MAIL
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμών, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους εκπαιδευόμενους.	Η τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται μέσω γραπτής εργασίας που περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου, οι οποίες ελέγχουν την κατανόηση των βασικών εννοιών της ελληνικής παλαιογραφίας και την ικανότητα εφαρμογής τους στην ανάγνωση και ανάλυση χειρογράφων. Καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος υλοποιούνται ασκήσεις και δραστηριότητες διαμορφωτικής αξιολόγησης. Η διαδικασία συνδέεται άμεσα με τα μαθησιακά αποτελέσματα και τη διδακτική μεθοδολογία, ενώ σε περίπτωση μη επιτυχούς αξιολόγησης προβλέπεται επαναληπτική εξέταση εντός μηνός. Εργαλεία αξιολόγησης: τεστ γνώσεων, ασκήσεις αναγνώρισης και ανατροφοδότηση διδασκόντων.

• ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- C.M. Briquet, *Les Filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600*, Leipzig 1923
- A. Dain, *Les manuscrits*, Paris 1949· 2196⁴· 3197⁵
- R. Devreesse, *Introduction à l' étude des manuscrits grecs*, Paris 1954
- E. Gamillscheg-D. Harlfinger, *Repertorium der griechischen Kopisten, 800-1600*, τ. 1-3, Vienna 1981-1997
- D. Harlfinger, *Griechische Kodikologie und Textüberlieferung*, Darmstadt 1980
- H. Hunger, „Griechische Paläographie“, στο H. Hunger-O. Stegmüller-H. Erbse κ.ά. (επιμ.), *Geschichte der Textüberlieferung der antiken und mittelalterlichen Literatur*, τ. 1-2, Zurich 1961-4, 1:72-107
- Ε.Κ. Λίτσας, *Σύντομη εισαγωγή στην ελληνική παλαιογραφία και κωδικολογία*. Τεύχος 2ο : Πίνακες με επιλεγμένα δείγματα γραφής και σχόλια, Θεσσαλονίκη 2001
- Ε. Mioni, *Εισαγωγή στην Ελληνική παλαιογραφία*, Ν.Μ. Παναγιωτάκης (μτφ.), Αθήνα 1985 = Ε. Mioni, *Introduzione alla paleografia greca*, Padua 1973 - Β. de Montfaucon, *Palaeographia Graeca*, Parisiis 1708; repr. 1970
- L. Perria, *Οι γραφές των ελληνικών χειρογράφων: Εισαγωγή στην ιστορία της ελληνικής βιβλιακής γραφής (4ος αιώνας π.Χ. - 16ος αιώνας μ.Χ.)*, University Studio Press 2019
- W. Schubart, *Griechische Palaeographie*, Μόναχο 1925· 1966 - Α.Τσελίκας, Δέκα αιώνες ελληνικής γραφής (9ος-19ος αι.), Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη 1977

- E.M. Thompson, *Εγχειρίδιον ελληνικής και λατινικής παλαιογραφίας*, Σπ. Λάμπρου (μτφ.), Αθήνα 1903· ανατ. 1973 = E.M. Thompson, *Handbook of Greek and Latin Palaeography*, London-New York 1893; repr. Chicago 1966 / 1980 - B. van Groningen, *Short Manual of Greek Palaeography*, Leiden 1940
- N.G. Wilson-L. Reynolds, *Scribes and scholars: a guide to the transmission of Greek and Latin literature*, Oxford 1974 = Αντιγραφείς και Φιλολόγοι, Ν.Μ. Παναγιωτάκης (μτφ.), Αθήνα 1981
- Edoardo Crisci / Paola Degni (ed.), *La scrittura Greca dall'antichità all'epoca della stampa*, Roma, Carocci Editore, 2015

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ	1. Σταμάτης Μπουσές, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας – Παπυρολογίας, ΔΠΘ 2. Μαρία Κωνσταντινίδου, Επ. Καθηγήτρια Πρώιμης Βυζαντινής Φιλολογίας, ΔΠΘ 3. Ζήσης Μελισσάκης, Διευθυντής Ερευνών, ΕΙΕ 4. Αγαμέμνων Τσελίκας, Φιλόλογος Παλαιογράφος 5. Σταύρος Γριμάνης, Διευθυντής ΙΠΑ – ΜΙΕΤ
--------------------	--

• ΓΕΝΙΚΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Μαθήματα Ελληνικής Παλαιογραφίας: Διά ζώσης Εξάσκηση στα χειρόγραφα.		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. αναγράψτε τις συνολικές ώρες διδασκαλίας και πιστωτικών μονάδων</i>	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Ώρες Διδασκαλίας (Δια ζώσης ή Σύγχρονη Εκπαίδευση)*	12	4	
Ώρες Παρακολούθησης Ασύγχρονου Εκπαιδευτικού Υλικού (παρακολούθηση υλικού και ώρες ατομικής μελέτης και προετοιμασίας)	52		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		

• ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα <i>Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα της θεματικής ενότητας μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.</i>
Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, οι εκπαιδευόμενοι/ες αναμένεται να είναι σε θέση να: • ορίζουν και περιγράφουν τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γραφής και των τύπων χειρογράφων από την ύστερη αρχαιότητα έως τους νεότερους χρόνους· • διαφοροποιούν και κατηγοριοποιούν τις μορφές και τις φάσεις εξέλιξης της ελληνικής γραφής, αναγνωρίζοντας τα ιδιαίτερα παλαιογραφικά και κωδικολογικά γνωρίσματα κάθε περιόδου· • εξηγούν τις ιστορικές, υλικές και τεχνολογικές συνθήκες που επηρέασαν τη διαμόρφωση των γραφών και την παραγωγή χειρογράφων· • εφαρμόζουν τεχνικές ανάγνωσης, περιγραφής και τεκμηρίωσης ελληνικών χειρογράφων, αξιοποιώντας τόσο παραδοσιακές όσο και ψηφιακές μεθόδους· • αναλύουν παλαιογραφικά δείγματα, συγκρίνοντας γραφές, ύλες και στυλ, και εξάγοντας συμπεράσματα για τη χρονολόγηση και προέλευση των κωδίκων· • επιλύουν προβλήματα ταυτοποίησης και ερμηνείας χειρογράφων με χρήση εργαλείων ψηφιακής ανάλυσης, βάσεων δεδομένων και προτύπων σήμανσης (TEI/XML)· • αιτιολογούν και τεκμηριώνουν τις ερευνητικές τους επιλογές, αναπτύσσοντας επιστημονικά τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία σε προφορικό ή γραπτό λόγο· • προτείνουν νέες μεθόδους προσέγγισης της ελληνικής γραφής στο πλαίσιο των Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών και της διαχείρισης πολιτισμικής κληρονομιάς·

- **κρίνουν και προσεγγίζουν κριτικά** τα παλαιογραφικά και φιλολογικά δεδομένα, αναγνωρίζοντας τη σημασία τους για τη μελέτη της ιστορίας, της ταυτότητας και της πολιτισμικής συνέχειας του ελληνισμού.

Γενικές Ικανότητες

Σημειώστε γενικές ικανότητες που αποκτά ο εκπαιδευόμενος σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις

Λήψη αποφάσεων

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον

Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας

και ευαισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

• ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ/ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεματικές Ενότητες / Υποενότητες Προγράμματος

15. Τελικό μάθημα (Ανακεφαλαίωση & συζήτηση)

16. Διά ζώσης εξάσκηση σε χειρόγραφα I

17. Διά ζώσης εξάσκηση σε χειρόγραφα II

18. Διά ζώσης εξάσκηση σε χειρόγραφα III

• ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.	Εξ αποστάσεως (σύγχρονη και ασύγχρονη), διά ζώσης εργαστήρια
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους εκπαιδευόμενους	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ PPT ΔΙΑΘΕΣΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ E-CLASS ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ E-MAIL
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμών, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους εκπαιδευόμενους.	Η τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται μέσω γραπτής εργασίας που περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου, οι οποίες ελέγχουν την κατανόηση των βασικών εννοιών της ελληνικής παλαιογραφίας και την ικανότητα εφαρμογής τους στην ανάγνωση και ανάλυση χειρογράφων. Καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος υλοποιούνται ασκήσεις και δραστηριότητες διαμορφωτικής αξιολόγησης. Η διαδικασία συνδέεται άμεσα με τα μαθησιακά αποτελέσματα και τη διδακτική μεθοδολογία, ενώ σε περίπτωση μη επιτυχούς αξιολόγησης προβλέπεται επαναληπτική εξέταση εντός μηνός. Εργαλεία αξιολόγησης: τεστ γνώσεων, ασκήσεις αναγνώρισης και ανατροφοδότηση διδασκόντων.

• **ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

- C.M. Briquet, *Les Filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600*, Leipzig 1923
- A. Dain, *Les manuscrits*, Paris 1949· 2196⁴· 3197⁵
- R. Devreesse, *Introduction à l' étude des manuscrits grecs*, Paris 1954
- E. Gamillscheg-D. Harlfinger, *Repertorium der griechischen Kopisten, 800-1600*, τ. 1-3, Vienna 1981-1997
- D. Harlfinger, *Griechische Kodikologie und Textüberlieferung*, Darmstadt 1980
- H. Hunger, „Griechische Paläographie", στο H. Hunger-O. Stegmüller-H. Erbse κ.ά. (επιμ.), *Geschichte der Textüberlieferung der antiken und mittelalterlichen Literatur*, τ. 1-2, Zurich 1961-4, 1:72-107
- Ε.Κ. Λίτσας, *Σύντομη εισαγωγή στην ελληνική παλαιογραφία και κωδικολογία*. Τεύχος 2ο : Πίνακες με επιλεγμένα δείγματα γραφής και σχόλια, Θεσσαλονίκη 2001
- E. Mioni, *Εισαγωγή στην Ελληνική παλαιογραφία*, Ν.Μ. Παναγιωτάκης (μτφ.), Αθήνα 1985 = E. Mioni, *Introduzione alla paleografia greca*, Padua 1973 - B. de Montfaucon, *Palaeographia Graeca*, Parisiis 1708; repr. 1970
- L. Perria, *Οι γραφές των ελληνικών χειρογράφων: Εισαγωγή στην ιστορία της ελληνικής βιβλιακής γραφής (4ος αιώνας π.Χ. - 16ος αιώνας μ.Χ.)*, University Studio Press 2019
- W. Schubart, *Griechische Palaeographie*, Μόναχο 1925· 1966 - Α.Τσελίκας, *Δέκα αιώνες ελληνικής γραφής (9ος-19ος αι.)*, Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη 1977
- E.M. Thompson, *Εγχειρίδιον ελληνικής και λατινικής παλαιογραφίας*, Σπ. Λάμπρου (μτφ.), Αθήνα 1903· ανατ. 1973 = E.M. Thompson, *Handbook of Greek and Latin Palaeography*, London-New York 1893; repr. Chicago 1966 / 1980 - B. van Groningen, *Short Manual of Greek Palaeography*, Leiden 1940
- N.G. Wilson-L. Reynolds, *Scribes and scholars: a guide to the transmission of Greek and Latin literature*, Oxford 1974 = Αντιγραφείς και Φιλόλογοι, Ν.Μ. Παναγιωτάκης (μτφ.), Αθήνα 1981
- Edoardo Crisci / Paola Degni (ed.), *La scrittura Greca dall'antichità all'epoca della stampa*, Roma, Carocci Editore, 2015